

ენობრივ ფორმათა ფუნქციური „კლასტერები“
სხვადასხვა ლინგვისტიკურ დონეზე
ქართულში

THE FUNCTIONAL “CLUSTERS” OF LINGUISTIC FORMS
AT THE DIFFERENT LINGUISTIC LEVELS IN GEORGIAN

რუსუდან ასათიანი
Rusudan Asatiani

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: ფუნქციური გრამატიკა, ჰარმონიული
კომპლექსები, მორფემული კლასტერები, ზმნური
კლასტერები

Keywords: functional grammar, harmonic complexes, morphemic
clusters, verb clusters

ენობრივი ნიშნის გამოხატულებისა და შინაარსის პლანებს შორის არსებული მიმართებების ამოცნობა-აღწერა და მათ შორის ცალსახა კავშირების დამყარება არის სტრუქტურული ენათმეცნიერების მთავარი ამოცანა.

ამ მიმართებების შესწავლა ეფექტურია, თუ ნიშნის სამივე ასპექტი – როგორც სინტაქტიკური, ისე სემანტიკური და პრაგმატიკული – იქნება გათვალისწინებული.

პრაგმატიკული ასპექტის წამოწევა გულისხმობს ნიშნის მნიშვნელობიდან მის ფუნქციებზე ყურადღების გადატანას: ფუნქციონალური მიდგომით ნიშანს არა მხოლოდ მისი მნიშვნელობისა და ფორმის, არამედ ენობრივ სისტემაში მისი ფუნქციების მიხედვით ანალიზებენ.

ფუნქციონალური მიდგომით ნათელი ხდება, რომ აღსანიშნავია (resp. მნიშვნელობა) და აღმნიშვნელს (resp. ფორმა) შორის ცალსახა მიმართების დამყარება ვერ ხერხდება, რამდენადაც შესაძლებელია:

1. ერთი ენობრივი ნიშნის ფორმა ერთდროულად, ერთსა და იმავე კონტექსტში რამდენიმე მნიშვნელობას გამოხატავდეს; და, პირიქით,
2. რამდენიმე ენობრივი ნიშნის განსხვავებული ფორმები კომპლექსურად ერთი დანიშნულებით გამოიყენებოდეს, ანუ ერთ ფუნქციაზე მიგვანიშნებდეს, და ენობრივ სისტემაში ფუნქციონირებდეს, როგორც ერთი ერთეული.

ამგვარ მორფემათა ნიმუშები გავრცელებულია ე.წ. ფლექსიურ (res. ფუზიურ) ენებში, რომლებშიც ერთი და იგივე აფიქსური მორფემა რამდენიმე მნიშვნელობას ერთდროულად გამოხატავს; მაგალითად, ქართულში მესამე სუბიექტური პირის მორფემის აღმნიშვნელი -ს ერთდროულად აღნიშნავს მნიშვნელობათა კომპლექსს: ან {სუბიექტური მესამე პირი, აქტიური ზმნა, აწმყო}, ან {სუბიექტური მესამე პირი, კავშირებითი კილო}. ფუზიის ამგვარი შემთხვევები (ერთი ფორმა ჩაზრამდენიმე მნიშვნელობა) საკმაოდ გავრცელებულია ქართული ენის გრამატიკულ სისტემაში და სათანადოდაა

კიდევ გაანალიზებული. თუმცა, ფუზიის მეორე შემთხვევა: ერთი მნიშვნელობა/ფუნქცია წა რამდენიმე ფორმა, რომელთა კლასიკურ ნიმუშად ასახელებენ ლათინურ ენას, ნაკლებად გამოვლენილი და შესწავლილია ქართულში. ფონოლოგიის დონეზე ასეთი, ე.წ. კლასტერული, შემთხვევების ნიმუშს წარმოადგენს გ. ახვლედიანის მიერ გამოვლენილი ჰარმონიული კომპლექსები.

მოხსნებაში გაანალიზებული იქნება სწორედ ასეთი კლასტერული შემთხვევები ქართულში, მორფოლოგიისა და სინტაქსის დონეზე.

The main task of structural linguistics is to identify and describe the relationship between the “signifier” and the “signified” of the “sign”. The study of these relations is effective if all three aspects of the sign are taken into account, both syntactic or semantic, and pragmatic.

Foregrounding of the pragmatic aspect implies a shift in emphasis from the meaning of the sign to its functions: in the functional approach, the sign is analyzed not only from the point of view of its meaning and form but also from the point of view of its functions in the language system.

From a functional point of view, it becomes clear that sometimes a one-to-one correspondence between the signifier (res. value) and the signifier (res. form) cannot be established, since it may be that

1. the form of one linguistic sign expresses several meanings at the same time; And, vice versa,
2. different forms of various linguistic signs refer to one function, and these signs function as one unit in the language system.

Patterns of such morphemes are common in so-called fusion languages, where one morpheme expresses several meanings at the same time; For example, in the Georgian language, a morpheme denoting III-Person of a Subject simultaneously expresses a set of meanings: either {S, III, Active Verb, Present}, or {S, III, Subjunctive Mood}. Such cases of fusion (one form წა several meanings) are quite common in the grammatical system

of the Georgian language and are even properly analyzed. However, the second case: {one meaning/function β à several forms} – is less identified and studied in Georgian. At the level of phonology, the so-called Harmonic Complexes identified and studied by Akhvlediani are an example of such clusters.

The article reveals and analyzes examples of such “Functional Clusters” in Georgian at the level of morphology and/or syntax.